

makar i najšturija objašnjenja nešto više od stotinu najčešće korištenih socijalno-psiholoških termina predstavlja veliku pomoć, u prvom redu studentima koji se s njima susreću.

Izdavaču ovog priručnika treba svakako zahvaliti što ga je prezentirao našoj javnosti, ali i prigovoriti što nije osigurao nekakav predgovor ili komentar u kojem bi jugoslavenski čitaoci bili upozoreni na (blago rečeno) uvjetovanost nekih postavki i interpretacija društvenim kontekstom i vrednotama sredine u kojoj je knjiga nastala. To je bilo potrebno utoliko više što će se njome u prvom redu služiti studenti.

Prevodilac i redaktor prevoda svoj su posao obavili korektno. Čini se, doduše, da su neke pojmove preveli odviše doslovno, ne potrudivši se (ili bolje, ne upuštajući se u rizik) da za njih pronađu riječi koje bi više odgovarale duhu našeg jezika. Međutim, očekivati to od njih bilo bi previše, kad hrvatskosrpska (pa čak i hrvatska i srpska svaka za sebe) psihologijska terminologija nije ujednačena ni u radovima što ih naši psiholozi pišu na svom jeziku, i kad su poneki originalni radovi naših psihologa pisani jezikom koji podsjeća na loš prevod s engleskog.

Ivan Magdalenić

Richard H. Wagner

OKOLINA I ČOVJEK

*W. W. Norton i Company, Inc.
New York 1971.*

Brojni su radovi u posljednje vrijeme posvećeni problemu environmenta. U napisima i knjigama znanstvenika najrazličitijih orijentacija, na brojnim simpozijuma, u antologijama, izloženo je brojno iskustvo i metodološki pristupi problemu okoline. Sve to ukazuje i na potrebu da se obradi jedan sveobuhvatan pristup tom problemu koji bi povezao sve niti u jednu cjelinu. Knjiga Richarda H. Wagnera ima upravo tu namjeru opisujući sveobuhvatan odnos čovjeka i njegove okoline u nizu faza.

Knjiga je podijeljena u pet dijelova. Prvi dio »Čovjek u slici prirode« opisuje

je odnos čovjeka i okoline u najosnovnijim kategorijama (Okolina i evolucija čovjeka; čovjek »ovladava« okolinom; tlo, pijesak i ciklusi; priroda u zarobljeništvu; vatra i čovjek; voda, svagdje voda; ni kapljice za piće; termalni otpaci; svjetski ocean: konačna posuda za sabiranje vode; zrak oko nas; radijacija). Ovaj dio knjige je vrlo interesantan. Kako je autor po struci biolog, zainteresirani čitalac će naći sistematski izložene vrlo vrijedne podatke o odnosu čovjeka i njegove okoline od najstarijih vremena do danas.

Daljnji dijelovi knjige, »Čovjek stvara nove traume«, »Biotički svijet i čovjek«, »Čovjekova gradska okolina« i »Problem stanovništva« analiziraju pitanja odnosa čovjeka i njegove okoline, pretvaranje prirode u vještačku okolinu, problem zagađivanja..., sagledavajući najrazličitije aspekte tih problema i postepeno oblikujući njihovu cjelokupnu sliku. Izvanredno je interesantno završno poglavlje posvećeno problemu vrtoglavog porasta stanovništva obzirom na pitanje odnosa čovjeka i njegove okoline. U ovom su poglavlju na vrlo pregledan način izložena najsuvremenija istraživanja populacionog problema i do kraja su konzekventno iznesene opasnosti koje enormno povećanje stanovništva predstavlja za neposrednu budućnost čovječanstva.

Dimitrije Sergejev

William Kuhns

POSTINDUSTRIJSKI PROROCI

Weybright and Talley, New York 1971.

U ovoj knjizi dominiraju problematika odnosa čovjeka i njegove tehnološke i industrijske okoline, pitanje suvremenih medija kao ljudske okoline i problematika globalnog, ekološkog dizajna. U skladu s osnovnim problemima koje obrađuje i knjiga je podijeljena na tri osnovna dijela, s namjerom da se u svakom dijelu opiše dominantna tendencija odnosa čovjeka i njegove okoline.

Prvi dio nosi naslov »U sjeni mašine«. Život suvremenog čovjeka nalikuje na ponovno buđenje opasnosti koju je sred-njovjekovno doba izrazilo u legendi o Golemu. Kolika je ta opasnost? Kakav je odnos čovjeka prema mašini, naroči-to s obzirom na historijsku dimenziju pi-tanja? To je problematika koju W. Kuhns postavlja u ovom dijelu knjige analizirajući radove (knjige) L. Mumforda (»Tehnika i civilizacija«, »Umjet-nost i tehnika«, »Mt mašine«, »Promjene čovjeka«) i S. Giediona (»Prostor, vrijeme i arhitektura« i »Mehanizacija preuzima komandu«). U ovom dijelu knjige razrađe-no je i razmišljanje J. Ellula koji istim problemima pristupa filozofski, koriste-ći se velikim bogatstvom historijskih po-dataka. Najznačajniji njegovi radovi su tri knjige koje se u tematici dopunjuju: »Tehnološko društvo«, »Propaganda« i »Politička iluzija«. Knjiga »Tehnološko društvo« je po mišljenju W. Kuhnsa jedini sveobuhvatan pristup tehnologiji suvremenog društva. Ovi teoretičari su pokušali procijeniti i vrednovati odnos čovjeka i suvremene tehnologije ostaju-ći u svom kategorijalnom sistemu, u ok-viru načina mišljenja 19. stoljeća.

Drugi dioknjige posvećen je analizi medija. U ovoj analizi Kuhns razrađuje dva teoretičara, H. A. Innisa i M. McLuhana. Nakon što je objavio niz veoma zapaženih radova iz ekonomske historije Kanade, Innis se posvetio problematici medija. Najznačajnije njegove knjige iz ovog područja koje analizira i W. Kuhns jesu: »Sklonost komunikaciji« i »Drža-va i komunikacije«. Innisova je osnovna teza da su komunikacije presudne za oblikovanje društva i kulture. Komuni-kacije pokazuju prostornu ili vremensku sklonost, i u skladu s tom sklonošću ob-likuje se cjelokupno društveno uređenje i kultura. Tipični primjeri vremenske i prostorne sklonosti komunikaciji i adekvatnog uređenja cjelokupnog života su Babilon i Rimsko carstvo. Suvremena tehnološka civilizacija pokazuje sve ti-pične karakteristike jedne prostorne sklonosti komunikaciji i adekvatne sklo-nosti kulture i društvenog uređenja.

U ovom poglavlju su također obrađe-ni najznačajniji radovi M. McLuhana, uz poseban dodatak sheme osnovnih kate-gorija ovog autora.

U trećem, završnom poglavlju »Vrtlozi nove ekologije« Kuhns analizira misao i nastojanja autora dizajna sistema. Te-orija analize i dizajna sistema očituje se u dvije sfere: u napredovanju društve-

ne inžinjerije, u smislu sve radikalnije promjene okoline, i u napredovanju no-ve znanosti, kibernetike, čiji je izraziti predstavnik N. Wiener. J. B. Fuller je također vrlo blizak toj ideji, jer se zalaže za znanost sveobuhvatnog, anticipiraju-ćeg dizajna. Osnovna nastojanja N. Wi-enera i R. B. Fullera obrađena su u ovom dijelu knjige.

U cjelini, knjiga W. Kuhnsa je veoma korisno štivo. Ona na jednostavan način izlaže osnovne ideje niza autora, bilo da je riječ o staroj mehanicističkoj slici svijeta koja se još uvijek obnavlja kod suvremenih autora, bilo da je riječ o novim pristupima i eksperimentalnim pokušajima koje nalazimo kod Innisa, McLuhana, Wienera i Fullera.

Dimitrije Sergejev

Vladan Četković

SAVREMENA BIROKRATIJA

Rasprava o birokratiji i samoupravljanju

Privredni pregled, Beograd 1971.

Knjiga »Savremena birokratija« aktu-elizirani je tekst doktorske dizertacije pisca (obranjena 1968. god.) i pokušaj da na cjelovit način progovori o našoj autohtonoj, samoupravnoj birokraciji. Autor je istraživanju tog izuzetno aktu-elnog fenomena prišao pod pretpostav-kom da suvremena birokracija ima druga-čiju društvenoekonomsku funkciju, dakle i drugačije temelje svojeg djelova-nja od birokracije iz ranijih perioda. To više nisu »ostaci buržoazije i kapitaliz-ma«, već fenomen čije uzroke treba tra-žiti u socijalističkim samoupravnim od-nosima.

Stvorena u uvjetima nedovoljno razvi-jenih proizvodnih snaga, birokracija je postala sastavni dio moderne organiza-cije proizvodnje i drugih oblasti života i bog toga zpisac naglašava da »problem birokratije se u našoj političkoj teoriji ne postavlja kao problem administraci-je — lošeg rada aparata ili organizacije, nego kao osnovni problem društvenih odnosa«.

V. Četković je raspravu podijelio na uvod i sedam glava sa slijedećim naslo-vima: Birokratija-društveni odnos, Eta-tizam i birokratizam, Društveni koreni